
Olsztyn, st. XXIV, Targ Rybny, gm. loco, woj. warmińsko-mazurskie

Informator Archeologiczny : badania 33, 189-190

1999

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

czeń ceglanych, zbudowanych na granitowych fundamentach, będących piwnicami istniejących tu niegdyś budynków i najprawdopodobniej pełniących pierwotnie funkcję kramów kupieckich. Ich powstanie datować można na przełom XIII/XIV, lub pierwsze lata XIV w., co potwierdzają źródła pisane, jak i ceramika znaleziona w warstwie kulturowej na poziomie fundamentów tych budowli. W wykopie od strony zachodniej odkryto 3 ciągi kamiennych murów fundamentowych o grubości dochodzącej do 190 cm, budowanych w technice *opus emplectum*, na zaprawie wapiennej, licowane kamieniem łamanym. Według źródeł pisanych, w tym miejscu Rynku na przełomie XIII/XIV wzniesiono kamienną budowlę, tzw. dom kupców. Poniżej opisanych elementów zabudowy murowanej nie stwierdzono istnienia nawarstwień kulturowych, z wyjątkiem związanych bezpośrednio z budową obiektów. Nawarstwienia wystąpiły jedynie na długości uliczki dzielącej dwa ciągi dawnej zabudowy. Składały się na nie: glina namuliskowa, szarozółta glina z domieszką humusu, czarny humus ze zbutwiałymi szczątkami organicznymi. Znaleziono tu też nieliczne fragmenty ceramiki późnośredniowiecznej.

Poziom nawierzchni uliczki, już z okresu nowożytnego, wyznaczał ciąg płyt granitowych, posadowionych na głębokości 1,4 m poniżej współczesnej powierzchni.

Materiały oraz dokumentacja są przechowywane w Muzeum w Nysie.

Wyniki badań zostaną opublikowane w „Badaniach Archeologicznych na Górnym Śląsku i Ziemiach Pogranicznych”.

Badania nie będą kontynuowane.

Olchowa, st. 20, gm. Iwierzycy, woj. podkarpackie, AZP 103-74/105 – patrz: neolit

OLSZTYN, st. 1, gm. *loco*, woj. śląskie, AZP 88-50/1

- zamek (XIV-XVII w.)

Wykopaliskowe badania archeologiczne, przeprowadzone w terminie od 5 do 17 lipca, przez dr Stanisława Kołodziejskiego (Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Częstochowie). Finansowane przez Wyższą Szkołę Pedagogiczną w Częstochowie, WKZ). Trzeci sezon badań po wznowieniu (pierwsze prace badawcze – W. Błaszczuk 1959-60, 1969). Przebadano powierzchnię 0, 25 ara.

Badania zamku rozpoczęte w 1997 roku w rejonie wieży cylindrycznej, a w 1998 roku w rejonie wieży „starościńskiej”, w 1999 roku stanowiły kontynuację prac z roku poprzedniego i miały na celu rozpoznanie i udokumentowanie fundamentowych partii muru wieży oraz relacji pomiędzy murem obwodowym zamku i murem wieży. W toku badań rozpoznano mur obwodowy (z odsadzką) i mur wieży (bez odsadzki) posadowiony bezpośrednio na skale. Pośród materiałów archeologicznych znaleziono ponad 460 fragmentów ceramiki naczyniowej (XVI/XVII w.), liczne gwoździe, fragmenty szkła, dachówek i kości zwierzęce. Kilka fragmentów odkrytej ceramiki datowano na XIII/XIV w. Na uwagę zasługują fragmenty tynku z pobiałką i ornamentem wykonanym czarną farbą.

Badania nie będą kontynuowane.

OLSZTYN, st. XXIV, Targ Rybny, gm. *loco*, woj. warmińsko-mazurskie

- stare miasto – zasypana fosa z XIV w.
- osada miejska z XVI-XIX w.

Nadzory i wyprzedzające badania archeologiczne zachodniej części Targu Rybnego, przeprowadzone w terminie od 7 kwietnia do 5 maja przez mgr. Adama Mackiewicza (autor sprawozdania, ARCEO-ADAM). Finansowane przez inwestorów prywatnych. Drugi sezon badań. Przebadano powierzchnię około 1000 m².

Po usunięciu nawarstwień zasypiskowych w roku 1998 do głębokości ca 3,5-4 m zrezygnowano z wylania płyty żelbetowej na gruntach zasypowych i postanowiono posadzić budynek na systemie łąw i stóp fundamentowych. W związku z tym zaistniała konieczność przeprowadzenia badań wyprzedzających w miejscach wytyczenia łąw i stóp, a więc pogłębienia wykopu wykonanego w roku poprzednim. W ten sposób wykonano wykopy obwodowe po obrysie trzech działek oraz wykopy punktowe pod stopy fundamentowe. Wszystkie odcinki oznaczono kolejnymi literami alfabetu od a do g w obrębie wykopu 31. W sumie zadokumentowano 192 m bieżące profile i fragment rzutu o powierzchni 42 m² obrazujący fragment spalonej zabudowy szachulcowej z XVI wieku. Uchwycono tu m.in. dwa poziomy takiej zabudowy w części środkowej i północno-wschodniej wykopu (działki 249 i 250), która została wzniesiona już po zasypaniu pierwszej fosy, a więc najwcześniej w XV wieku (najprawdopodobniej w 2. połowie) i wieku XVI. Zabudowa XVII- i XVIII-wieczna została zniszczona przez budynki murowane, które wzniesiono w wieku XIX, a te z kolei zostały zniszczone przez armię radziecką na przełomie lutego i marca 1945 roku. Ich pozostałości rozebrano podczas prac niwelacyjnych prowadzonych po 1945 roku, w wyniku których usypano późniejszy Plac gen. K. Świerczewskiego (obecnie Targ Rybny – nazwa przywrócona po 1990 r.). Niewielkie fragmenty tych fundamentów zachowały się w części północno-zachodniej wykopu.

Pomimo całkowitego spalenia pierwotnej zabudowy tej części starego miasta, udało się pozyskać jeden fragment konstrukcji drewnianej (pał), z którego pobrano próbkę do badań dendrochronologicznych. Badania te niestety przyniosły wynik negatywny. Na uwagę zasługuje fakt, iż z poziomu zabudowy schyłkowo średniowiecznej i wczesnonowożytnej (XV-XVI w.) pozyskano stosunkowo nieliczny i rozdrobniony materiał ceramiczny. Ciekawsze, choć tylko pojedyncze są zabytki wydzielone, a konkretnie przedmioty metalowe w postaci m.in. fragmentów dwóch kutych zamków do drzwi i niewielkiej, silnie skorodowanej łyżki żelaznej. Kute zamki zachowały się w stanie szczątkowym, ze względu na przepalenie w pożarze, a następnie z powodu zalegania w podłożu o dużej przepiękliwości. Dlatego też przedmioty te mają postać sprażonych konkracji żelaza i tylko we fragmentach zachowały swój pierwotny kształt.

Niewątpliwie najciekawszym fragmentem w obrębie wykopu 31 jest profit południowo-wschodni. Uchwycono tu bowiem nawarstwienia zasypowe i kształt oraz pierwotną głębokość fosy wykopanej po pierwszej lokacji Olsztyna z 1353 roku. Fosa ta została zasypana po drugiej lokacji, czyli po 1378 roku. Omawiany teren został przejęty pod zabudowę mieszkalną dopiero w wieku XV, a najprawdopodobniej w jego 2. połowie, na co zdaje się wskazywać materiał zabytkowy pozyskany w trakcie prowadzonych prac. Na badanym odcinku fosa biegła po osi południowy wschód – północny zachód. Jej pierwotna szerokość w tym miejscu (w partii stropowej) jest trudna do ustalenia ze względu na zniszczenie tych nawarstwień. Na podstawie zachowanych fragmentów można jednak stwierdzić, że nie przekraczała 15 m, natomiast jej pierwotna głębokość wahała się od 6 do 7 m. Zasypisko stanowią tu siwa glina i siwa gliniasta ziemia w spągu, szare piaski o różnej granulacji oraz szara gliniasto-piaszczysta ziemia z licznymi odpadami drewna i próchnem, przewarstwione zielonkawym piaskiem i gliną. Strop zasypiska stanowi tu beżowa glina, nad którą zalegały warstwy niwelacyjne powstałe po 1945 roku. W tej części wykopu (zwłaszcza od strony południowo-zachodniej) udało się także uchwycić fragment pierwotnego wału gliniano-ziemnego, zbudowanego z brunatnej gliny w spągu i żółtej w stropie, wzdłuż którego (w jego części kulminacyjnej) wytyczono przedłużenie późniejszej ulicy Lelewela. Z zasypiska fosy pozyskano bardzo nieliczny materiał zabytkowy w postaci fragmentów naczyń ceramicznych, które można określić jako pochodzące z 2. połowy XIV wieku.

Materiały i dokumentacja z badań znajdują się w urzędzie WKZ w Olsztynie.

Badania nie będą kontynuowane.